

Kartläggning av områden med värde för friluftsliv i Kilsmo och Brevens bruk

Örebro kommun, 2024

Rapportförfattare och GIS-analys: Axel Linder. Rapporten bör citeras: Linder, A 2024: *Kartläggning av områden med värde för friluftsliv i Kilsmo och Brevens bruk – Örebro kommun, 2024*. Projektledare: Eric Wahlsteen. Callunas projektnummer EWN0140.

Innehåll

Inledning	1
Uppdrag och syfte.....	1
Utredningsområde	1
Metod och genomförande	3
Resultat	5
Referenser	6

Inledning

Uppdrag och syfte

Miljökonsultföretaget Calluna AB har 2024 på uppdrag av Örebro Kommun utfört en kartläggning och värdering av områden med värde för friluftsliv i tätorterna Kilsmo och Brevens bruk i Örebro kommun, där kommunen utreder möjligheterna för en förändrad markanvändning. Kartläggningens syfte är att identifiera och beskriva naturområden med värde för friluftsliv och fokuserar på Naturvårdsverkets områdestyper bostadsnära park och natur (BN), tätortsnära natur (TN) och tätortsnära friluftsområde (TF). Dessutom inkluderas tätortsnära naturreservat i värderingen som områden med särskilda upplevelsekvaiteter (SK).

Statliga bidrag till lokala naturvårdsprojekt är medfinansier för genomförandet av detta projekt.

Inventeringsområde

Inventeringsområdet utgörs av de två tätorterna Kilsmo och Brevens bruk inom Örebro kommun (Figur 1). Kilsmo utredningsområde utgör ca 3580 ha medans Brevens bruks utredningsområde ligger på ca 3839 ha, se figur 1.

Figur 1. Kartan visar en översikt över undersökta tätorternas avgränsningar samt en buffertzona av 3 km.

Metod och genomförande

Callunas kartläggning följde Naturvårdsverkets metodbeskrivning för att kartlägga områden för friluftsliv (Naturvårdsverket, 2024). Calluna AB utförde steg 2–6 av metoden då en arbetsgrupp inte behövde etableras och uppföljning inte ingick i uppdraget.

Underlagsdatan som användes för att kartlägga områden med friluftsvärde är delvis samma som användes för naturvärdesinventeringar utförd av Calluna AB (Bilaga 2). Ytterligare underlagsdata kommer från kommunens webbkarta, kommunens översiktsplan, naturkartan av Outdoormap AB samt Stravas heatmap.

Då uppdraget avser kartläggning av tre särskilda områdestyper som förekommer inom 3 km från tätorterna, identifierades och avgränsades offentligt tillgängliga grönytor som ligger helt eller delvis inom 3 km-zonen omkring tätorterna. Lantmäteriets fastighetsindelning vägledde för att undvika privata fastigheter med bebyggelse. Följande lista visar alla tolv områdestyper enligt steg 3 i naturvårdsverkets metoden medan de fyra områdestyper som ingår i analysen är markerad med fet skrift:

- **Bostadsnära park och natur (BN)**
- **Tätortsnära natur (TN)**
- **Tätortsnära friluftsområden (TF)**
- Grönstråk och grönkorridorer (GK)
- Större naturområden med anläggningar för friluftsliv (SA)
- Stora naturområden utan anläggningar för friluftslivet (SS)
- Längre sammanhängande leder (LL)
- Områden anlagda för särskilda aktiviteter (SB)
- **Områden med särskilda upplevelsekvaiteter (SK)**
- Stränder och vattenområden (sjöar, åar, älvar och hav) (SV)
- Skogslandskap (SO)
- Jordbruksmark, ängs- och betesmark samt brynzoner (JM)

Områden kan fortsätta utanför 3km buffertzonen eller ligger nära bostäder. Områden bedöms vara tätortsnära natur (TN) om huvuddelen ligger längre än 300m från tätorterna. Det vill säga att delområden inte beaktas som bostadsnära natur (BN) om de ligger i anslutning till ett naturområde som huvudsakligt utsträcker sig längre än 300m från tätorterna. Däremot utgörs bostadsnära park och natur (BN) av kartlagda naturområden som utsträcker sig mest inom 300m från tätortgränserna. Även om ängs- och betesmarker ingår i en egen områdestyp, togs med sådana ytor i analysen när de inkluderas i Jordbruksverkets TUVA eller jordbruksblock databas efter avstämning med kunden.

Värdering av området (steg 4) bygger på åtta värderingskriterier och sex beskrivande parametrar på en tregradig skala, där 3 är det högsta värdet (tabell 1). Syftet med steget är att tydliggöra områdets kvaliteter och brister med hänsyn till friluftsliv. Bedömningskalan är relativ inom själva kommun eftersom andra kommuner har andra förutsättningar för friluftsliv. Bedömningen gjordes som en skrivbordsstudie, där underlagsdata och övrig sedan tidigare känd kunskap granskades och bedömdes. På önskemål av kunden användes Stravas Global Heatmap som underlag för bedömningen av besöksfrekvens. En färgsättning där blå-röd kan översättas till den tregradiga skalan som följande: huvudsakligt röd = hög besöksfrekvens; huvudsakligt

mörkblå = medel besöksfrekvens; huvudsakligt ljusblå eller saknande spår = låg besöksfrekvens användes.

Närheten till skolor bedöms av områden med beskrivande parametern ”Lära ute, värde för pedagogisk verksamhet”. Om en skola befinner sig 300m eller närmare till området bedöms området har högt värde för pedagogisk verksamhet. Om mer än två skolor befinner sig 300-500m av området sättes värde till 2. Annars bedöms områden ha lågt värde för pedagogisk verksamhet. Lantskapliga element som vattenytor, stora vägar utan övergångsställe eller jordbruksmark utan stigar kan minska tillgängligheten och värderingen. Vid leveransen skickas alla områden med pedagogiskt värde som en egen shapefil.

För de två beskrivande parametrarna *visuell orördhet* och *potential* finns ytterligare beskrivningar i shapefilernas attributtabeller. Till bostadsnära park och natur (BN), tätortsnära natur (TN) och tätortsnära friluftsområde (TF) värderas även naturreservat som ligger i inventeringsområdet och beskrivs som områden med särskilda upplevelsekvaiteter (SK).

Tabell 1. List över värderingskriterier och beskrivande parameter enligt Naturvårdesverkets metodbeskrivning (2024). För fältnamnen i attributtabellen ser GIS metadatablad.

Värderingskriterier	Beskrivande parameter
Besöksfrekvens	Storlek och form
Landskapets/naturens upplevelsekvaiteter	Lära ute, värde för pedagogisk verksamhet
Symbolvärde	Ljudmiljö
Landskapsmässig/geografisk funktion	Orördhet (visuellt)
Lämplighet för aktiviteter	Känslighet för slitage
Anläggningar för service och tillgänglighet för alla	Potential / utvecklingspotential
Tillgänglighet till / nåbarhet	
Värde för besöksnäring	

Resultatet från bedömningen ligger till grund för klassificeringen av de identifierade friluftsområdena (steg 5 i metoden). Klassificeringen görs genom att räkna ihop alla poäng i värderingskriterierna och de beskrivande parametrarna. För att uppnå Klass A och Klass B måste minst två av de beskrivande parametrarna (se tabell 1) få en viss poängsättning (se tabell 2). Tabell 2 visar klassificeringens klasser och poängsättningen som krävs för att uppnå dessa.

Tabell 2. Klassificeringsmetod av områden med värde för friluftsliv enligt Naturvårdesverkets metodbeskrivning (2024).

Klass	Beskrivning	Klassificeringsgrund
A	Område med högsta värde för friluftsliv	Minst två kriterier med värde 3
B	Område med mycket högt värde för friluftsliv	Minst två kriterier med värde 2, alt ett kriterium med värde 3 och ett med värde 3
C	Område med höga värden för friluftsliv	Uppfyller inte kraven för A och B
D	Område som inte kan värderas och klassificeras	Inte tillräckligt flera bedömningskriterier

Steg sex enligt Naturvårdesverkets metodbeskrivning är att visualisera och dokumentera inventeringens resultat. Kartorna som visar områdestyper och klasser i varje tätort levereras som en extern bilaga i PNG-format. Färgsättningen i kartorna följer naturvårdsverkets exempel.

Resultat

Totalt identifierades 38 områden med värde för friluftsliv i projektområdena, 7 som bostadsnära park och natur (BN), 30 som tätortsnära natur (TN) och 1 som områden med särskilda upplevelsekvaliteter (SK).

Tabell 3. Sammanfattning av kartlagd områden med värde för friluftslivet i de två tätorterna. Total storleken anges i hektar. TN = tätortsnära natur; TF = tätortsnära friluftsområde; SK = område med särskilda upplevelsekvaiteter.

Tätort	Antal BN	Total BN yta	Antal TN	Total TN yta	Antal TF	Total TF yta	Antal SK	Total SK yta	Alla områdes-typer	Total yta
Kilsmo	3	785	16	634	-	-	-	-	19	1419
Brevens bruk	4	418	14	1055	-	-	1	311	20	1785
Totalt	7	1203	30	1689	-	-	1	311	39	3204

Områdestypen med största areal blev tätortsnära natur (TN) med totalt 1689 ha. De flesta av dessa ligger i periferin av inventeringsområdena. Många av dessa saknar stigar eller vandringsleder och kan bitvis vara svåra att ta sig fram i, samtidigt i västra Brevens bruk finns många MTB-leder och vandringsleder som ger möjligheter till friluftsliv.

Områdestypen bostadsnära park och natur utgörs av 7 områden med en sammanlagd area på 1203 ha. Dessa består till stor del av större skogsområden som ansluter till tätort och sedan möjliggör exempelvis promenader ut till flera områden. Dock saknar de flesta områdena större leder. Ett av områdena når klass A på grund av dess närhet till tätort, närhet till förskola vilket höjer det pedagogiska värdet och har ett längre elljusspår.

Endast ett område har bedömts inneha särskilda upplevelsekvaiteter (SK) och består till stor del av naturreservatet Brevens tallskogar. Området uppnår dock endast till klass B då bland annat leder saknas inom utredningsområdet samt att förekomsten av våtmarker gör att området bedöms som svårframkomligt.

Tabell 4. Antal av kartlagt områden med värde för friluftsliv per klassvärde. Klass A = område med högsta värde för friluftsliv; klass B = område med mycket högt värde för friluftsliv; klass C = område med höga värden för friluftsliv.

Tätort	Klass A	Klass B	Klass C
Kilsmo	1	16	2
Brevens bruk	-	19	-
Totalt	28	69	48

Endast två friluftsområden ligger inom 300 m från skola (Sotterngårdens förskola i Kilsmo), medans inom 500 m utökas detta till 4 områden. Dock är 2 av 4 av dessa svåra att nå då större väg eller järnväg måste korsas.

Referenser

Naturvårdsverket (2024). Vägledning. Kartlägga områden för friluftsliv. [online] Tillgänglig: <
<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/friluftsliv/kartlagga-naturomraden-for-friluftsliv/>> [04/04/2024]